

Vlaams
Parlement

ingediend op **556** (2020-2021) – Nr. 3
30 maart 2021 (2020-2021)

Verslag van de hoorzitting

namens de Commissie voor Buitenlands Beleid,
Europese Aangelegenheden, Internationale Samenwerking
en Toerisme
uitgebracht door Philippe Muyters

over het voorstel van resolutie

van Bruno Tobback, Ludwig Vandenhove en Annick Lambrecht

**over extra voorwaarden
voor de ratificatie van het handelsakkoord
tussen de EU en Mercosur**

Samenstelling van de Commissie voor Buitenlands Beleid, Europese Aangelegenheden, Internationale Samenwerking en Toerisme:

Voorzitter: Cathy Coudyser.

Vaste leden:

Cathy Coudyser, Maarten De Veuster, Philippe Muyters, Joris Nachtergaele, Karl Vanlouwe;
Johan Deckmyn, Carmen Ryheul, Kristof Slagmulder;
Karin Brouwers, Vera Jans;
Gwendolyn Rutten, Emmily Talpe;
Björn Rzoska, Tine Van den Brande;
Annick Lambrecht.

Plaatsvervangers:

Maaïke De Vreese, Andries Gryffroy, Sofie Joosen, Steven Vandeput, Manuela Van Werde;
Adeline Blancquaert, Stefaan Sintobin, Anke Van dermeersch;
Martine Fournier, Orry Van de Wauwer;
Marino Keulen, Bart Tommelein;
Chris Steenwegen, Jeremie Vaneeckhout;
Steve Vandenberghe.

Toegevoegde leden:

Jos D'Haese.

Documenten in het dossier:

- 556** (2020-2021) – Nr. 1: Voorstel van resolutie
– Nr. 2: Verslag van de hoorzitting

INHOUD

1. Toelichting door de sprekers	4
1.1. Toelichting door Karin Debroey	4
1.2. Toelichting door Gilles Suply	6
1.3. Toelichting door Giel Boey	8
2. Vragen van de leden	10
2.1. Tussenkomst van Philippe Muyters	10
2.2. Tussenkomst van Annick Lambrecht	10
2.3. Tussenkomst van Vera Jans	11
2.4. Tussenkomst van Björn Rzoska	12
2.5. Tussenkomst van Sofie Joosen	12
2.6. Tussenkomst van Karin Brouwers	12
3. Antwoordenronde	13
3.1. Antwoord van Karin Debroey	13
3.2. Antwoord van Gilles Suply	13
3.3. Antwoord van Giel Boey	14
Gebruikte afkortingen	16
Bijlagen: zie dossierpagina van dit document op www.vlaamsparlement.be	

Op 9 maart 2021 hield de Commissie voor Buitenlands Beleid, Europese Aangelegenheden, Internationale Samenwerking en Toerisme een hoorzitting over de ratificatie van het handelsverdrag tussen de EU en Mercosur. Deze hoorzitting was een vervolg op de hoorzitting van 2 maart (*Parl.St.* VI.Parl. 2020-21, nr. 556/2). Beide hoorzittingen werden georganiseerd naar aanleiding van de toelichting bij het voorstel van resolutie over extra voorwaarden voor de ratificatie van het handelsakkoord tussen de EU en Mercosur (*Parl.St.* VI.Parl. 2020-21, nr.556/1).

Op de zitting van 9 maart kwamen de volgende sprekers aan het woord om een gemeenschappelijk standpunt toe te lichten:

- Karin Debroey van het ACV voor de drie werknemersorganisaties;
- Gilles Suply van Voka voor de werkgeversorganisaties en UNIZO;
- Giel Boey van Boerenbond voor Agrofront.

De drie sprekers gebruikten een presentatie (bijlagen 1, 2 en 3). De werknemersorganisaties hadden voor de zitting een gemeenschappelijk schriftelijk standpunt (bijlage 4) bezorgd, net zoals de werkgeversorganisaties (bijlage 5).

De presentaties en de schriftelijke standpunten zijn terug te vinden op de [dossierpagina](https://www.vlaamsparlement.be) van dit document op www.vlaamsparlement.be.

De leden van de Commissie voor Economie, Werk, Sociale Economie, Wetenschap en Innovatie, de Commissie voor Landbouw, Visserij en Plattelandsbeleid en de Commissie voor Leefmilieu, Natuur, Ruimtelijke Ordening en Energie waren uitgenodigd op de hoorzitting.

(De commissievergadering werd als videoconferentie georganiseerd).

1. Toelichting door de sprekers

1.1. Toelichting door Karin Debroey

Karin Debroey vertegenwoordigt de werknemersorganisaties, en spreekt in naam van de drie Belgische vakbonden. De drie vakbonden zijn lid van het Europees vakverbond, en dus stemmen ze hun standpunten over het Europese handelsbeleid sterk op elkaar af. Ze gaat eerst in op de syndicale krachtlijnen voor een rechtvaardig Europees handelsbeleid en voor duurzame ontwikkeling, en past dat toe op het voorliggende handelsakkoord met Mercosur. Vormt dit handelsakkoord een hefboom voor duurzame ontwikkeling, en wat is de impact ervan op de arbeidsrechten en de tewerkstelling?

Vakbonden beseffen goed dat handel een bijdrage kan leveren tot het creëren van tewerkstelling en tot economische groei. Maar daar zijn wel voorwaarden aan gekoppeld: er moet voldoende aandacht zijn voor waardig werk en de bescherming van mensenrechten, inclusief arbeidsrechten en syndicale rechten, maar ook voor milieunormen. Vakbonden willen ook inzetten op het bewaren van kwalitatieve openbare diensten en men streeft ook naar een versterking van de industriële basis van Europa.

Om die voorwaarden te kunnen vervullen, moeten handelsakkoorden afdwingbare arbeidsnormen bevatten, met een mogelijkheid tot sanctionering, en moet men duurzame ontwikkeling kunnen afdwingen. De spreker pleit ervoor dat men van arbeidsrechten een essentiële clause maakt in handelsakkoorden, met een gerichte opschortingsclausule bij een schending van de werknemersrechten. Vandaag neemt de EU in haar handelsakkoorden enkel de afdwingbaarheid van duurzame ontwikkeling op, en heeft men het niet over sanctionering.

Voor de vakbonden vormen de ratificatie en implementatie van de acht fundamentele arbeidsnormen en alle geactualiseerde IAO-conventies een fundamentele voorwaarde voor het sluiten van handelsovereenkomsten. Als het partnerland de IAO-conventies niet heeft geratificeerd of geïmplementeerd, moet er een bindende roadmap komen die aangeeft hoe aan deze vereiste kan worden voldaan. Volgens de spreker hoort daar ook een onafhankelijk klachtenmechanisme bij. Vakbonden en andere erkende onafhankelijke sociale middenveldorganisaties zouden bovendien rechtstreeks toegang moeten hebben tot de CTEO (Chief Trade Enforcement Officer).

Een schending van arbeidsrechten zoals bepaald in het akkoord moet door het geschillenmechanisme behandeld worden, ongeacht of die schending een directe impact heeft op de handel. Daar loopt het volgens de spreker vaak moeilijk: doordat men nu steeds moet aantonen dat er een impact is op de handel, zijn de huidige mechanismen zeer moeilijk toepasbaar. Om te bepalen of arbeidsrechten geschonden zijn, moet men zich baseren op de expertise van de IAO. Het is niet de bedoeling dat de EU daarbij de plaats van de IAO inneemt, maar de EU kan de conclusies van de toezichtsmechanismen van de IAO wel hard maken en ondersteunen. Er moet ook een behoorlijke financiering komen van dat geschillenmechanisme door de Europese Commissie, voor een betekenisvolle vakbondsparticipatie van de EU en Mercosur.

Men vraagt ook een grotere transparantie van het sociaal middenveld en de vakbonden voor het versterken van de arbeidsrechten. Men erkent het belang van de Domestic Advisory Groups voor de monitoring en het assessment van lopende handelsakkoorden, maar zij kunnen enkel aanbevelingen geven over het hoofdstuk duurzame ontwikkeling, niet over het geheel van het akkoord. Men zou de Domestic Advisory Groups kunnen versterken, zodat zij aanbevelingen kunnen maken voor het geheel van het akkoord.

Vormt het Mercosur-handelsakkoord daadwerkelijk een hefboom voor duurzame ontwikkeling en waardig werk? De spreker verwijst daarvoor naar een impactstudie van de London School of Economics, uitgevoerd in 2020. Daaruit blijkt een eerder beperkte stijging van het bbp en beperkte winsten. Tot de winnaars van dit akkoord behoren de agrobusiness en de voedingsindustrie in de Mercosur-landen. Zij kunnen een exportstijging van ruim 20 procent verwachten. Ook de Europese technologische producten, met de autoconstructeurs voorop, kunnen rekenen op een groei van 70 tot 90 procent. De vakbonden betwijfelen niet dat ook België winsten zal kunnen boeken. Anderzijds wordt voorspeld dat de Mercosur-landen een productiedaling en een economische negatieve impact zullen ondervinden in hun sectoren machines, auto-onderdelen en metaalproducten. Men vreest dat de waardekens onderbroken worden door een toegenomen export naar de EU.

Voor het onderdeel mensenrechten en arbeidsrechten verwijst de spreker naar het Human Rights Watchrapport van 2020, dat vernietigend is over het respect voor mensenrechten in Brazilië onder president Bolsonaro. Men spreekt van 6600 dodelijke slachtoffers door politiegeweld, folterpraktijken voor gevangenen, schendingen van rechten van kinderen, migranten, vrouwen, seksuele minderheden en inheemse bevolkingsgroepen. En volgens het internationale vakverbond Global Rights Index is Brazilië in 2020 een van de tien slechtste landen ter wereld op het vlak van arbeidsrechten, wegens geweldplegingen op vakbondslui en de afbraak van het recht op collectieve onderhandelingen. Bovendien werd Brazilië in 2019 voor een IAO-commissie gedaagd wegens de schending van een conventie over sociale dialoog. Dat is een belangrijk aspect, want als werknemers negatieve economische gevolgen ondervinden van dit handelsakkoord, is het des te belangrijker dat er in sociale dialoog flankerende maatregelen worden uitgerold. Maar in het huidige klimaat wordt dat volgens de spreker zeer moeilijk.

Ze merkt ook op dat Brazilië conventie 87 voor syndicale vrijheid niet heeft ondertekend. En aangezien er momenteel geen sociale dialoog is, kan men de besprekingen van die ratificatie zelfs niet aanvatten. Verder blijken er ook nog steeds problemen met kinderarbeid en dwangarbeid te bestaan in de grote landbouwbedrijven. Onder president Lula werden daar programma's voor opgezet en werd er vooruitgang geboekt, maar veel van die projecten werden onder de huidige president teruggedraaid. Karin Debroey merkt op dat er in de periode 2000-2015 wel degelijk sprake was van sociale vooruitgang in de Mercosur-landen, maar zowel in Brazilië als Argentinië zouden veel sociale ontwikkelingen in arbeidsrechten intussen weer zijn teruggeschroefd.

De Belgische vakbonden concluderen daarom dat dit handelsakkoord geen goed instrument is voor de bevordering van arbeidsrechten en mensenrechten. De spreker noemt dit een hoofdstuk van handel en duurzame ontwikkeling zonder tanden. De arbeids- en mensenrechten en de milieunormen vormen geen essentieel onderdeel van dit handelsakkoord, en er zijn geen sancties voor het geval van niet-naleving van de bepalingen voor duurzame ontwikkeling. Verder is er geen pre-ratificatie voorzien van fundamentele arbeidsnormen, en er werd ook geen roadmap opgesteld naar een ratificatie.

De vakbonden brengen ook een aantal constructieve voorstellen naar voren voor mechanismen voor een betere participatie van sociale partners, aangezien het akkoord toch een impact zal hebben op tewerkstelling. De vakbonden van Mercosur en de EU zullen zelf een Labour Forum oprichten, niet om de plaats in te nemen van bestaande instanties, maar om expertise aan te leveren, specifiek met betrekking tot tewerkstelling.

De spreker betreurt ook dat er geen transparantie is geweest bij de onderhandelingen. De impactstudie van 2020 vond plaats nadat het akkoord al getekend was. De vakbonden zouden het jammer vinden mocht Europa beslissen om het handelsluik uit het associatieakkoord te halen. Dan ontstaat echt het gevoel dat handel voor ontwikkeling komt. De vakbonden zijn in geen geval tegen handelsakkoorden gekant, maar handel moet de ontwikkeling dienen, en het hoofdstuk over duurzaamheid moet sterker zijn.

1.2. Toelichting door Gilles Suply

Gilles Suply spreekt in naam van alle werkgeversorganisaties, UNIZO en het VBO. Er werd samen met Beci en UWE een gezamenlijk communiqué opgemaakt waarin zij nadrukkelijk het Mercosur-handelsverdrag steunen. De spreker licht toe waarom de werkgeversorganisaties een sterk voorstander zijn van een ambitieuze handelsagenda vanuit de EU, en hij bespreekt ook de verdiensten van het handelsverdrag met Mercosur.

Hij benadrukt ten eerste het grote belang van uitvoer voor de Vlaamse economie. De Vlaamse uitvoer is gelijk aan ongeveer 98 procent van het bbp, en ongeveer 25 procent van de private tewerkstelling in Vlaanderen is voor rekening van de buitenlandse investeerders. Dat maakt Vlaanderen tot een van de meest open economieën wereldwijd, waardoor het zeer gebaat is bij een ambitieuze Europese handelsagenda. Verder is ongeveer 30 procent van de Belgische werkgelegenheid direct of indirect afhankelijk van uitvoer. Hij geeft ook mee dat bedrijven die in internationale waardeketens ingebed zitten, ook een stuk productiever zijn. Zij creëren dus meer welvaart, en ze betalen ook meer belastingen, wat ook belangrijk is voor het uitgebreide sociale vangnet in België.

Men stelt ook duidelijk vast dat handelsverdragen een heel positieve impact hebben op de Vlaamse uitvoer. Het handelsverslag dat werd afgesloten met Canada is een goed voorbeeld; sinds de implementatie van dat CETA-akkoord zag men een

structurele verhoging van de uitvoer naar Canada. Dat betekent ook dat Vlaamse bedrijven de opportuniteiten grijpen. Uit een recente studie van het Belgisch Agentschap van Buitenlandse Handel blijkt verder dat ongeveer de helft van de Belgische bedrijven handelsverdragen essentieel noemt voor hun internationale competitiviteit. Heel wat van die bedrijven geven ook aan dat ze zonder een dergelijk handelsverdrag met hun partnerland waarschijnlijk niet meer actief zouden zijn op die markt, omdat hun competitiviteit te zwaar onder druk zou staan. Ten slotte wordt bij handelsverdragen altijd heel sterk gekeken naar de relatief beperkte economische impact van één handelsverdrag, maar de spreker merkt op dat zoiets in zijn globaliteit moet worden bekeken. Aangezien zowat 85 procent van de internationale groei buiten de EU zal plaatsvinden na 2024, moet men de blik hoe dan ook op de internationale markt richten.

Ook de invoerdiversificatie is een belangrijk aspect binnen de Belgische economie. Tijdens de coronacrisis werd opnieuw het belang duidelijk van een robuuste logistieke keten. Een handelsverdrag kan ook op dat vlak heel wat opportuniteiten bieden. Zo beschikt Mercosur over heel wat zeldzame grondstoffen die belangrijk kunnen zijn voor de verankering van strategische productieketens in Europa, zoals batterijen en microchips.

Bij de evaluatie van zo'n handelsakkoord moet men ook rekening houden met de sterke opkomst van nieuwe handelsblokken zoals China. Zij hanteren een ander normen- en standaardenkader dan de EU, en richten zich minder op duurzame ontwikkeling. En als de EU een vacuüm laat door nu minder sterk in te zetten op een ambitieuze handelsagenda, zal die leegte worden ingevuld door andere spelers, die allicht veel minder aandacht zullen besteden aan duurzame ontwikkeling. Want die Europese duurzaamheidsagenda is wellicht veel minder aanwezig bij andere handelspartners.

Voor de werkgeversorganisaties is het Mercosur-akkoord een zeer belangrijk handelsakkoord, omdat Mercosur van nature een zeer protectionistisch blok is, met veel tarifaire en niet-tarifaire belemmeringen, die met dit akkoord voor een stuk zouden verdwijnen. Dankzij die tariefverlagingen zal handel in de eerste plaats een stuk goedkoper worden. 91 procent van de invoerheffingen zouden worden afgeschaft, wat de competitiviteit van heel wat sectoren zou kunnen verhogen. Het gaat dan niet enkel om de handel in goederen; Voka hamert ook op het belang van een sterke dienstenexport. Ook daar besteedt het handelsverdrag aandacht aan, door een verbeterde markttoegang te creëren voor dienstenleveranciers, zoals business services, financiële diensten of telecommunicatie. Maar er komen ook versoepelde regelingen voor bedrijven die geïntegreerde businessmodellen aanbieden, waarbij dienstverlening een grote rol speelt. Technici die onderhoudswerken moeten uitvoeren aan machines zullen bijvoorbeeld gemakkelijker naar Mercosur kunnen reizen.

Ook de publieke aanbestedingsmarkt wordt voor een stuk geliberaliseerd, en dat biedt verschillende opportuniteiten. Mercosur is vandaag immers geen lid van het WTO Government Procurement Agreement. In de toekomst zullen Europese dienstverleners een first mover advantage kunnen verkrijgen in vergelijking met hun concurrenten die gevestigd zijn in derde landen waarmee Mercosur nog geen handelsverdrag heeft afgesloten.

Het wegwerken van niet-tarifaire belemmeringen vormt een belangrijk onderdeel van het handelsakkoord. De regelgeving van de douanediensdiensten van de Mercosur-landen wordt aangekaart, omdat die regels vooral voor kmo's vaak problematisch zijn. Er wordt ook een platform opgezet om dialoog te creëren met exporteurs, wat de handel moet vergemakkelijken. Ten slotte komt er ook een eenvoudiger kader voor de regels van oorsprong naar Europees model, zodat kmo's gemakkelijker tot de Zuid-Amerikaanse markt kunnen toetreden. Voor die kmo's is het ook belangrijk

om laagdrempelige informatie ter beschikking te stellen over oorsprongsregels en tarieven. Zij kunnen rekenen op kmo-coördinatoren die hen helpen bij het implementeren van het akkoord en het grijpen van opportuniteiten.

Het akkoord vormt een belangrijke hefboom voor duurzame ontwikkeling. De spreker merkt op dat de EU een van de weinige handelsblokken is dat duurzaamheid consequent opneemt in het handelsbeleid. Het Klimaatakkoord van Parijs speelt een belangrijke rol, maar het gaat ook over het respecteren van een aantal ILO-conventies. Hij vindt dit akkoord een opportuniteit om veel meer te wegen op de binnenlandse politieke agenda van de Mercosur-landen.

Gilles Suply bespreekt ten slotte het onderdeel fair competition, of het creëren van een internationaal gelijk speelveld. Het akkoord heeft vrijwaringsmaatregelen opgenomen voor kwetsbare subsectoren, zodat die sectoren uit de wind worden gezet. Het Europese voorzorgsprincipe zal ook onverminderd van toepassing zijn op alle invoer naar de EU. Dat betekent dat alle ingevoerde goederen moeten voldoen aan de Europese normen en standaarden. En voor de landbouwsector, waarvan bepaalde deelsectoren kwetsbaar zouden kunnen zijn, wordt 1 miljard euro extra Europese steun uitgetrokken.

Cruciaal in dit handelsakkoord is een goede handhaving, voor het geval er problemen ontstaan of het Mercosur-handelsblok zich niet aan de gemaakte afspraken houdt. Daarvoor heeft de EU een trade enforcement officer aangesteld. De EU wil ook sterker inzetten op de implementatie van het akkoord, aldus de spreker.

Dan is er nog de Vlaamse insteek. Vandaag worden handelsverdragen nog altijd niet ten volle benut, en ook hier zijn het vaak de kmo's die aangeven dat zij te weinig gebruikmaken van handelsakkoorden, vaak door een gebrek aan kennis en informatie. Voor de werkgeversorganisaties is het belangrijk dat FIT blijft inzetten op de begeleiding van kmo's. Ook de werkgeversorganisaties zelf focussen daarop.

De spreker concludeert dat de werkgeversorganisaties het akkoord positief evalueren, maar ze hameren erop dat de uitvoering ervan goed wordt gemonitord. Als blijkt dat bepaalde subsectoren te hard worden getroffen, moeten de voorziene vrijwaringsmaatregelen geïmplementeerd worden. Ze zijn ook voorstander van de bijkomende initiatieven die de Europese Commissie momenteel neemt om bijkomende engagementen te verkrijgen. De organisaties pleiten voor een sterkere begeleiding van kmo's.

1.3. Toelichting door Giel Boey

Giel Boey is adviseur Internationaal Beleid bij Boerenbond, en spreekt in naam van Agrofront – een consortium van Boerenbond –, het Algemeen Boerensyndicaat en het Waalse FWA. Ook voor de land- en tuinbouw is handel belangrijk, net als het afsluiten van handelsakkoorden, op alle niveaus. Dus ook wereldhandel speelt een belangrijke rol in deze sector, op verschillende vlakken: de afstemming tussen tekorten en overschotten, het feit dat er het hele jaar bevoorrading is, het creëren van een divers aanbod en het opvangen van culturele verschillen in vraag en aanbod. In dat opzicht is export op zich geen doelstelling. Men moet vooral mikken op waardecreatie in het kader van export en handel.

Daarvoor is er nood aan een fair handelskader. Handelsstromen moeten op een faire manier worden gematcht, en handelsakkoorden kunnen daarin het verschil maken. Daarbij moet er aandacht zijn voor de keuzes van de samenleving; de akkoorden moeten eerlijk zijn tegenover zowel de consument als de producent. Concreet moeten producten voldoen aan de verwachtingen van de consument en moeten producenten voldoen aan bepaalde verplichtingen.

Gezien het potentieel van zo'n handelsakkoord om handelsstromen te matchen, is Agrofront niet tegen de opname van een landbouwhoofdstuk in handelsakkoorden. Er is echter nood aan de opname van een aantal aandachtspunten: eerlijke concurrentie, respect voor maatschappelijke keuzes, respect voor de strategische belangen aan beide zijden van de onderhandelingstafel en een evenwicht binnen sectoren en niet tussen sectoren. Idealiter is er vrije handel in ruime eengemaakte markten op regionaal niveau, zoals binnen de Europese Unie of binnen Mercosur zelf. Tussen die eengemaakte markten kunnen dan wel bilaterale afspraken worden gemaakt, waarbij de eigen basislandbouw en voedingsproducten op een redelijke manier beschermd moeten worden. Er moet ook een vlot gereguleerde handel en eerlijke concurrentie zijn, met een focus op meerwaardeproducten. Agrofront is dus niet principieel tegen een handelsakkoord met Mercosur, maar men stelt wel vast dat de nodige aandachtspunten en voorwaarden niet vervuld zijn.

De verleende markttoegang die in het politiek akkoord beschreven staat, creëert geen balans in het hoofdstuk landbouw, aldus de spreker. Er worden grote toegevingen gedaan in gevoelige sectoren, en drie sectoren dreigen de grote verliezers te worden: rundvlees, kippenvlees en suiker.

Zo krijgen de Mercosur-landen voor rundvlees een quotum van net geen 100.000 ton tegen een laag tarief, wat een enorme impact kan hebben op de Belgische rundvleessector. Binnen dat quotum zit een groot aandeel rundvlees van hoge kwaliteit, waardoor die dure stukken voor een lagere prijs in de EU zullen worden verhandeld. Er is ook sprake van een cumulatief effect met eerdere handelsakkoorden. In de EU gelden ook andere kostenstructuren, waardoor Mercosur uiterst concurrentieel is op onze markt.

Agrofront stelt vast dat de suikersector nog kreunt onder de liberalisering van het Europese suikerbeleid. In de EU wordt de sector geliberaliseerd, in Mercosur wordt hij net ondersteund. Bovendien zijn bepaalde gewasbeschermingsmiddelen niet langer beschikbaar in Europa, maar kunnen Zuid-Amerikaanse producenten ze wel nog gebruiken. De grote vrees is dat de prijs voor de suikerbietenteler nog verder onder druk komt te staan.

Kippenvlees vormt de derde sector die zwaar onder druk komt te staan. Mercosur-producenten krijgen hoge quota tegen lage tarieven, en de impact daarvan wordt versterkt door recente toegevingen in andere handelsakkoorden, zoals het DCFTA (Deep and Comprehensive Free Trade Area) met Oekraïne en het handelsakkoord met Thailand. Er wordt vandaag al veel kippenvlees geïmporteerd vanuit Mercosur, maar deze versoepeling omvat ruim de helft van de bestaande import. De lage prijs van hun kippenvlees bedreigt zo de Belgische producenten.

Agrofront vindt ook dat het akkoord absoluut niet voldoet aan de normen en standaarden die in de EU wel gevraagd worden, en die niet gelden in de Mercosur-landen. De landbouwstructuur verschilt sterk in de twee handelsblokken, op het vlak van traceerbaarheid, voedselveiligheid en dierenwelzijn. Er zijn wel SPS-afspraken (sanitaire en fytosanitaire maatregelen) opgenomen, die de onderlat van dit akkoord vormen, maar men moet verder durven te kijken, vindt de spreker. Op deze manier zal de import van producten, productiemodellen en productiemethodes vanuit Mercosur niet stroken met de Europese verwachtingen en de specifieke ambities van de Green Deal en farm to fork. Want de EU stelt steeds hogere eisen, met bijvoorbeeld een verbod op bepaalde gewasbeschermingsmiddelen.

Ook de afdwingbaarheid van dit akkoord is niet voldoende sterk. De Europese Commissie legt wel een aantal accenten, maar veel bindende afspraken blijken toch niet echt afdwingbaar te zijn. Voor zaken die wel afdwingbaar zijn, blijken er ook niet meteen sancties te zijn vastgelegd. Volgens de Europese Commissie zouden sancties contraproductief kunnen werken, maar dat geeft dan ook geen garantie

dat bepaalde engagementen afdwingbaar zijn en worden nageleefd. Er is wel een instrumentarium voorhanden, maar die instrumenten vragen politiek kapitaal, vragen veel tijd en ze kunnen leiden tot represailles. Voor afspraken die wel afdwingbaar zijn, is men ook vaak afhankelijk van de lokale diensten voor controles, en het verleden heeft getoond dat die controles niet altijd sluitend zijn. De conclusie luidt dat dit akkoord niet voldoende garanties bevat voor een eerlijke benadering, voor afdwingbaarheid of voor een eventuele sanctionering.

De spreker vat samen dat er binnen de land- en tuinbouwsector toegevingen worden gedaan ten voordele van andere sectoren. De spreker noemt het een uitverkoop van de eigen landbouwsector ten voordele van industriële sectoren. En terwijl de EU de ambitie heeft de eigen standaarden te exporteren naar de rest van de wereld, doet het met dit akkoord eigenlijk het tegenovergestelde, vindt Agrofront. Er is ook onvoldoende bescherming van strategische sectoren, en bepaalde maatschappelijke keuzes worden niet gehonoreerd. Ten slotte zijn er te weinig garanties ingebouwd en is de afdwingbaarheid onvoldoende. Agrofront vraagt dan ook om het akkoord niet te ondersteunen, tenzij onder sterke voorwaarden. Agrofront pleit voor een fundamentele upgrade en bijsturing van het akkoord.

2. Vragen van de leden

2.1. Tussenkost van Philippe Muyters

Philippe Muyters merkt op dat er een aantal tegenstellingen zitten tussen wat de drie sprekers hebben gezegd. Karin Debroey stelde bijvoorbeeld dat het handelsakkoord te weinig garanties bevat voor de verbetering van de arbeidsvoorwaarden in Mercosur, maar de belangrijkste vraag is: wat zou er veranderen als er helemaal geen handelsakkoord zou komen? Zouden de arbeiders in Argentinië of Brazilië daar meer gebaat bij zijn? Europa is bovendien niet de enige regio met belangen in Mercosur. Is het de EU niet die een handelsakkoord afsluit, dan is het misschien wel China, zoals in de vorige hoorzitting over het thema al werd geopperd. Zou dat een beter effect hebben op de arbeidssituatie van de mensen daar?

Idealiter zijn er inderdaad sterke garanties en zijn die ook afdwingbaar, maar in dergelijke situaties moet er altijd gezocht worden naar een evenwicht. Want het alternatief is dat er helemaal niets gebeurt. Is dat evenwicht, ook al gaat het niet voor iedereen ver genoeg, dan toch niet de moeite waard?

Giel Boey focuste volgens Philippe Muyters dan weer sterk op de zogenaamde verliezende sectoren, zonder daarbij weliswaar de mogelijke compenserende maatregelen te vermelden die de EU neemt. Als er zich een overspoeling van de markt zou voordoen, wat weinig waarschijnlijk is, dan kunnen er per land maatregelen genomen worden om de markt weer af te schermen. Is dat dan niet voldoende? Hetzelfde geldt voor het voorgestelde compensatiefonds van 1 miljard euro: zou dat niet kunnen volstaan?

2.2. Tussenkost van Annick Lambrecht

Handelsbarrières wegnemen tussen landen creëert mogelijkheden om welvaart te genereren, zegt *Annick Lambrecht*. Haar fractie is het daarmee eens, en dat is ook de insteek van het voorstel van resolutie (*Parl.St.* VI.Parl 2020-21, nr. 667). Tegelijkertijd moet er oog zijn voor de mogelijke negatieve gevolgen van handelsakkoorden, zoals het akkoord met Mercosur.

De Mercosur-landen scoren niet erg hoog op het vlak van arbeidsrechten. Brazilië bijvoorbeeld heeft nog altijd bepaalde fundamentele arbeidsnormen van de ILO niet ondertekend. Bovendien is er in het land sprake van geweld tegen vakbondsafgevaardigden, afbraak van het recht op collectieve onderhandelingen en dwang-

en kinderarbeid, vooral dan in de landbouwsector, toevallig ook de sector die het meeste te winnen heeft bij het handelsakkoord.

In het voorstel van resolutie staan een aantal aanbevelingen om bovenstaande problemen via het handelsakkoord aan te pakken. Zo zouden er versterkte arbeidsontwikkelingsprogramma's moeten komen. Wat vinden de werknemersorganisaties van de voorwaarden die in het voorstel van resolutie staan? Zouden die voldoende kunnen zijn om werknemers in de landen in kwestie te beschermen?

Volgens Agrofront zou het handelsakkoord een aanzienlijke impact hebben op de Vlaamse landbouwsector. De prijs voor een ton geïmporteerde geraffineerde suiker zou door het wegvallen van tarieven bijvoorbeeld dalen tot 67,5 euro, heel wat lager dan de wereldmarktprijs van ongeveer 320 euro per ton. De vrees binnen die sector is dus groot, te meer omdat hij nu ook al onder zeer zware druk staat. Ook de rundvlees- en pluimveesector verwacht een grote impact, vooral dan op het vlak van kwaliteitsvlees. De Europese Commissie voorziet in dat opzicht in een steunprogramma. Is dat voldoende robuust? Zou het tegemoet kunnen komen aan de verwachte problemen?

En wat vindt Agrofront van de voorwaarden die in het voorstel van resolutie staan? Helpen die voorwaarden de landbouwsector vooruit? Zijn die voldoende om met een meer positieve blik naar het akkoord te kijken?

Voor de werkgeverszijde heeft de Gilles Suply het belang van klimaat- en milieudoelstellingen in het akkoord beaamd. Toch zijn de werkgevers niet te vinden voor een protocol om die doelstellingen ook afdwingbaar en bindend te maken. Ze begrijpt dat niet. Is dat niet een beetje contradictorisch?

2.3. Tussenkomen van Vera Jans

Vera Jans erkent dat het landbouwaspect binnen de handelsovereenkomst complex is: bepaalde subsectoren binnen de landbouw zullen zeker profijt kunnen halen uit het handelsakkoord, in andere sectoren ligt het moeilijker en zal er minstens nood zijn aan compenserende maatregelen. Ze hoort gelukkig geen principiële tegenstand tegen het akkoord, wel een vraag naar bijsturing, naar een upgrade om bepaalde voorwaarden te vervullen.

Specifiek wat rundvlees betreft, had *Vera Jans* graag wat verduidelijking. In de vorige hoorzitting stelde Hendrik Vandamme, voorzitter van de SALV (Strategische Adviesraad Landbouw en Visserij), dat de quota voor rundvlees een mogelijk zeer zware impact zouden hebben op de Europese markt, iets wat de vertegenwoordiger van de Europese Commissie, Rupert Schlegelmilch, dan weer sterk nuanceerde. Dat is een belangrijk gegeven om uit te klaren, want het speelt wel in het debat over het akkoord.

Wat voedselkwaliteit betreft, zijn er volgens *Vera Jans* binnen Europa al effectieve garanties om de burger te beschermen tegen kwalitatief ondermaats voedsel van buitenaf, zoals chloorkippen of hormoonkoeien. Zijn die niet voldoende om de concurrentie te bewaken, om het gelijk speelveld te vrijwaren?

Er wordt gesproken over een protocol om aan het akkoord vast te hechten. Wat zijn de noodzakelijke elementen die daarin moeten staan om het akkoord voor Agrofront acceptabel te maken? Gaat dat over quota en cijfers? Moeten er misschien sectoren uit het akkoord gehaald worden? Moeten er zaken in staan over sancties en afdwingbaarheid?

Klopt het ook dat Agrofront het voorliggende handelsakkoord niet kan rijmen met Europese ambities, onder andere over de farm-to-forkstrategie en de Green Deal. *Vera Jans* meent dat toch zo begrepen te hebben.

Ten slotte, hoe kan de Chief Trade Enforcement Officer (CTEO) een bijdrage leveren? Welke aanvullende instrumenten heeft die CTEO nodig om een verschil te maken?

2.4. Tussenkost van Björn Rzoska

Björn Rzoska had uit het schriftelijk advies van de werknemersorganisaties al afgeleid dat die zeer kritisch staan tegenover het handelsakkoord met Mercosur. Maar wat loopt er dan concreet fout in die landen? De presentatie vanuit de werkgeverszijde leek immers te suggereren dat het qua arbeidsomstandigheden wel redelijk goed zit binnen Mercosur.

Net zoals Annick Lambrecht stelt Björn Rzoska zich vragen bij de positie van Gilles Suply: enerzijds het belang van klimaat, milieu en arbeidsomstandigheden benadrukken, anderzijds het licht volledig op groen zetten voor het akkoord, terwijl heel wat organisaties net bij klimaat, milieu en arbeidsomstandigheden kritische kanttekeningen plaatsen en terwijl net de bepalingen die daarover handelen niet afdwingbaar zijn. Als men de situatie tussen de EU en Mercosur op die vlakken vergelijkt, dan is er van een level playing field geen sprake. Is dat voor de werkgeversorganisaties dan geen belangrijk gegeven?

Wat de vleesnijverheid betreft ontwaart Björn Rzoska, net zoals Vera Jans, twee heel uiteenlopende posities: Agrofront vreest, samen met de SALV een week eerder, voor een zware impact op de Vlaamse en Europese vleesindustrie, wat dan weer tegengesproken of genuanceerd wordt door de voorstanders van het akkoord. Voor parlementsleden is het moeilijk te ontwaren waar de waarheid precies ligt. Kan Giel Boey die uiteenlopende posities over de impact op de vleesnijverheid verklaren?

Agrofront gelooft ook niet echt in het protocol waarvan sprake is, ook al wordt dat protocol voorgesteld als iets wat dezelfde juridische waarde heeft als het eigenlijke handelsakkoord. Vanwaar die tegenkanting?

2.5. Tussenkost van Sofie Joosen

Giel Boey sprak tijdens zijn toelichting over waardecreatie en volgens *Sofie Joosen* ligt de toekomst van de Vlaamse landbouw op dat vlak: kwalitatieve en duurzame producten, alsook nicheproducten, kunnen de sterktes zijn waarmee de landbouwsector in de toekomst nieuwe exportmogelijkheden realiseert. Natuurlijk kan niet elke subsector zich even gemakkelijk onderscheiden. Hoe ziet Agrofront dat? Hoe kan de Vlaamse landbouw de omslag maken naar die waardecreatie en zo exportmogelijkheden genereren?

2.6. Tussenkost van Karin Brouwers

CD&V hoopt op een protocol dat aan het handelsakkoord kan worden vastgemaakt, aldus *Karin Brouwers*, al hangt een beslissing daartoe natuurlijk lang niet enkel van CD&V of Vlaanderen af.

Los daarvan heeft de EU al aangekondigd een steunfonds te zullen oprichten van 1 miljard euro en voorziet het akkoord in een soort overgangsperiode voor sommige producten, waardoor de afgesproken quota gefaseerd zouden worden ingevoerd. Hoe ziet de landbouwsector die aankondiging? Bieden die maatregelen voldoende garanties om in te stemmen met het handelsakkoord, zelfs als het protocol er niet zou komen?

3. Antwoordenronde

3.1. Antwoord van Karin Debroey

Als antwoord op Philippe Muyters stelt *Karin Debroey* duidelijk dat de vakbonden geen mandaat hebben om het voorliggende akkoord, of welk akkoord dan ook, zomaar af te keuren. Iedereen is er zich van bewust dat handel kan leiden tot meer tewerkstelling en groei, en daar kan niemand tegen zijn. Maar ook de impact op waardig werk en de impact op het beleid dat Vlaanderen, België en Europa willen voeren, zijn belangrijk. Met de Green Deal en de Europese pijler van sociale rechten heeft de EU twee sterke beleidskaders uitgewerkt ter bevordering van de duurzame ontwikkelingsdoelstellingen. Als de EU akkoorden onderhandelt met derde landen, dan moeten die in lijn liggen met die beleidskaders, maar ook met de Europese waarden en doelstellingen in het algemeen.

In dat opzicht is er volgens Karin Debroey meer mogelijk dan wat de EU nu met Mercosur onderhandeld heeft, zeker op het vlak van afdwingbaarheid, en daar is het nog niet te laat voor. De EU zou bijvoorbeeld een sanctioneringsmechanisme kunnen inbouwen, al dan niet via een bijgevoegd protocol. Een andere optie is om de voordelen uit het akkoord te laten afhangen van de mate waarin de Mercosur-landen aan bepaalde voorwaarden voldoen. In elk geval heeft het duurzaamheids-hoofdstuk in het verdrag meer tanden nodig, want het is zo goed als zeker dat er zich negatieve effecten zullen voordoen.

Daarbij komt nog dat Brazilië ILO-conventie 87 niet ondertekend heeft. Die conventie handelt over sociale dialoog en syndicale rechten, twee elementen die het mogelijk maken om eventuele negatieve effecten te bespreken en recht te zetten en die bovendien centraal staan in de huidige zachte aanpak van de EU. De EU zou minstens van de ratificatie en implementatie van dergelijke fundamentele internationale arbeidsnormen een breekpunt moeten maken. Ze zou roadmaps moeten laten opnemen in het verdrag om daarnaartoe te evolueren. De voorstellen in de resolutie van Vooruit kunnen op dat vlak een meerwaarde betekenen.

De CTEO is volgens de werknemersorganisaties zeker een verbetering, al zou men diens rol nog meer kunnen gaan specificeren, ook vanuit Vlaanderen. Binnen de samenwerkingsmodus die de EU nastreeft in haar handelsakkoorden, zou de CTEO een meer coördinerende rol moeten kunnen spelen tussen de vele monitoring- en controlemechanismen – die overigens versterkt zouden moeten worden – en zou hij bij het uitblijven van vorderingen op welk vlak dan ook verder moeten kunnen gaan, bijvoorbeeld door bevindingsmissies en hoorzittingen te organiseren.

Maar wat loopt er nu precies mis in Mercosur, zoals Björn Rzoska zich afvroeg? Volgens Karin Debroey is het probleem niet Mercosur in zijn geheel, maar vooral Brazilië, waar de arbeidsomstandigheden ronduit slecht zijn, vooral in de landbouwsector. Het voorbije decennium zijn herhaaldelijk schendingen aangetoond, onder andere kinderarbeid en dwangarbeid. Voor Karin Debroey is dat een meer dan voldoende reden om opnieuw naar de onderhandelingstafel te trekken en het duurzaamheidshoofdstuk zo dwingend mogelijk te maken. Vlaanderen hoeft zich trouwens geen zorgen te maken om daarin alleen te staan: binnen de EU zijn er voldoende voorstanders voor een sterker en dwingender duurzaamheidshoofdstuk.

3.2. Antwoord van Gilles Suply

Gilles Suply merkt op dat het debat over Mercosur altijd herleid wordt tot een debat over Brazilië en de Braziliaanse president Jair Bolsonaro, terwijl Mercosur uit vier landen bestaat en het handelsakkoord er ook nog zal zijn lang na de termijn van Bolsonaro. Dat is een belangrijk gegeven om mee te nemen.

Een tweede opmerking vanuit de werkgeverszijde is dat de focus van het handelsakkoord op handel moet blijven liggen en dat er geen overvloed aan andere doelstellingen in mag sluipen. De EU mag dan wel overtuigd zijn van het duurzaamheidsdenken, ze kan haar volledige agenda niet via haar handelsbeleid aan de rest van de wereld gaan opleggen. Ze moet een evenwicht zien te vinden tussen de verschillende belangen en een zeker realisme aan de dag leggen over wat ze via haar handelsbeleid wel en niet kan bereiken. Zo niet, dan dreigt ze haar hand te overspelen en op het einde van de rit helemaal niets te bereiken. Dat element ontbreekt volgens Gilles Suply soms in het debat over het EU-Mercosur-akkoord.

Het duurzaamheidshoofdstuk in het handelsakkoord is bovendien zeker niet vrijblijvend. Zo wordt er verwezen naar het klimaatakkoord van Parijs en andere internationale verdragen met een bindend karakter. Het handelsverdrag fungeert op die manier dus als een soort van hefboom naar en ook een versterking van de multilaterale duurzaamheidsagenda, zowel op het vlak van milieu en klimaat, als op het vlak van arbeidsconventies.

De algemene insteek vanuit de werkgeversorganisaties is dus: overlaad handelsverdragen niet met een overvloed aan niet-handelsgerelateerde doelstellingen, maar gebruik ze als een hefboom om extra aandacht te vragen voor die doelstellingen. Die insteek is al aanwezig in het handelsverdrag met Mercosur, zoals het nu voorligt. De Europese Commissie mag zeker nog onderhandelen over extra verbintenissen, iets wat trouwens gebeurt als het over ontbossing gaat, maar moet daarbij wel haalbare doelstellingen voor ogen hebben.

3.3. Antwoord van Giel Boey

Giel Boey komt eerst en vooral terug op de compenserende maatregelen voor de landbouw, het fameuze compensatiefonds van 1 miljard euro. Volgens Agrofront toont de creatie van dat fonds aan dat de Europese land- en tuinbouwsector als pasmunt gebruikt is, ten voordele van andere sectoren. Bovendien is er geen enkele garantie dat het steunmechanisme tijdig zal intreden of voldoende zal zijn: uit onderzoek van het Joint Research Centre blijkt dat het handelsakkoord tegen 2030 zou leiden tot een recurrente negatieve handelsbalans voor land- en tuinbouw van 1,4 tot 1,5 miljard euro, en dat is met de 'phase in'-periode voor de quota meegeteld. Verder is er nog geen zekerheid over hoe het mechanisme zal worden ingezet en uit welke budgetten het zou komen.

Vrijwaringsclausules zijn een mogelijkheid – ze bestaan ook –, maar hebben wel een nadeel: ze inzetten kost politiek kapitaal, wat ze onderhevig maakt aan een politieke keuze. Het bestaan ervan biedt dus geen voldoende garantie dat ze ook (tijdig) ingezet zullen worden. De vraag is ook of dergelijke clausules, als ze al gebruikt worden, voldoende kunnen zijn om negatieve effecten op te vangen.

De Europese Commissie heeft bij monde van Rupert Schlegelmilch inderdaad een en ander in perspectief geplaatst wat de invoer van rundvlees, pluimvee en suiker betreft, maar dat is ook logisch, aldus Giel Boey: de Europese Commissie wil haar akkoord verdedigen. De percentages die de Europese Commissie hanteert, zijn zeker niet onjuist, maar ze gaan voorbij aan het feit dat extra import altijd een prijseffect heeft, omdat de vraag niet per se meestijgt. Daarbij komt nog dat de afgesproken quota vooral naar hoogkwalitatieve producten gaan, de weinige landbouwproducten waarop landbouwers extra marge kunnen halen. Er is dus niet alleen het feit dat er een marktverstoring optreedt, maar ook dat die verstoring zich voordoet op de markt waar de grootste winstmarge zit. Daar zit hem het verschil in benadering tussen de Europese Commissie, die het akkoord verdedigt, en de landbouwsector.

Voor Giel Boey zijn er eigenlijk drie elementen van belang. Eerst en vooral moeten de standaarden gelijkliggen: producten uit Mercosur moeten aan het Europese lastenboek voldoen. Met andere woorden, de productiemethoden daar moeten equivalent zijn aan de productiemethoden binnen de EU, rekening houdend ook met de extra ambities die er met de Green Deal en de farm-to-forkstrategie van de EU zitten aan te komen. Op dit moment schiet het handelsakkoord op dat vlak tekort, wat oneerlijk is ten opzichte van de Europese producent, die wel aan al die voorwaarden moet voldoen, én ten opzichte van de Europese consument, die verwacht dat producten onder bepaalde voorwaarden geproduceerd zijn.

Een tweede element is een balans zoeken in de markttoegang: voor de Vlaamse landbouwers liggen er kansen in het handelsakkoord, maar die wegen niet op tegen de negatieve impact van de toegevingen die gedaan zijn. Als er al sprake is van een gebalanceerd akkoord, dan zit die balans hem tussen de sectoren, niet binnen de sectoren, wat onaanvaardbaar is voor Agrofront.

Een derde element, het sluitstuk, betreft controle en handhaving, en daar is een rol weggelegd voor de CTEO, die op basis van een uitgebreid instrumentarium – de eerder vermelde uitbreiding van SPS naar SPS+, de equivalente standaarden – snel en diepgaand kan optreden bij eventuele tekortkomingen.

Agrofront heeft inderdaad weinig vertrouwen in een protocol, maar dat wil niet zeggen dat het niets zou kunnen betekenen. Een protocol kan soelaas bieden, maar om de vele ongerijmdheden weg te halen en de afdwingbaarheid te garanderen, moet het wel een serieuze reikwijdte hebben. Het moet veel verder gaan dan een loutere verwijzing naar bijvoorbeeld het Klimaatakkoord van Parijs. Het Europese beleid inzake duurzaamheid gaat veel verder dan enkel internationale afspraken.

De suggestie van Sofie Joosen ten slotte, om op waardecreatie in te zetten, is zeker een valabele piste om te bewandelen. Vlaanderen heeft een aantal hoogkwalitatieve producten waarvoor een markt te vinden is in andere handelsblokken. En soms is er elders vraag naar dierlijke producten die in Vlaanderen niet geconsumeerd worden, het zogenaamde vijfde kwartier. Dat biedt ook mogelijkheden.

Cathy COUDYSER,
voorzitter

Philippe MUYTERS,
verslaggever

Gebruikte afkortingen

ACV	Algemeen Christelijk Vakverbond
Agrofront	consortium van Boerenbond, Algemeen Boerensyndicaat en Fédération Wallonne de l'Agriculture
bbp	bruto binnenlands product
Beci	Kamer van koophandel & het Verbond van Ondernemingen te Brussel
CETA	Comprehensive Economic and Trade Agreement
CTEO	Chief Trade Enforcement Officer
DCFTA	Deep and Comprehensive Free Trade Area
EU	Europese Unie
FIT	Flanders Investment & Trade (= Vlaams Agentschap voor Internationaal Ondernemen)
FWA	Fédération Wallonne de l'Agriculture
IAO	Internationale Arbeidsorganisatie
ILO	International Labour Organization
kmo	kleine of middelgrote onderneming
Mercosur	Mercado Común del Sur
SALV	Strategische Adviesraad voor Landbouw en Visserij
SPS	Sanitary and Phytosanitary Standards
UNIZO	Unie van Zelfstandige Ondernemers
UWE	Union Wallonne des Entreprises
VBO	Verbond van Belgische Ondernemingen
Voka	Vlaams netwerk van ondernemingen
WTO	World Trade Organization